

ՍՓԻԻՌՔԱԿԵՂԻՐՈՆ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԵ՛ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԱՍՏԱՆԱԿԵՂԻՐՈՆ

Posted on May 30, 2020 by Keghart

Category: [Opinions](#)

Ստորել յապաւումներով կը հրապարակենք լիբանանահայ հասարակական բեղուն գործիչ Մերթ Գասպար Տերտերեանի հետաքրքրական յօդուածը Հայ Դատի նկատմամբ: Խմբ.

Մերթ Գասպար Տերտերեան, Պէյրուս, 16 Ապրիլ 2020

... Յետ-եղեռնեան գլխազիր ՍՓԻՒՔ-ը Տարագիր Արեւմտահայութեան պարտադրուած «հայրենիք»ն է: Հետեւաբար, անոր **պարտադրուած** է նաեւ պայքարիլ հարազատ հայրենիք վերադառնալու համար, եւ, մինչ այդ լուսաւոր օրը, **պայքարիլ** նաեւ պահպանելու իր ազգային ինքնութիւնը՝ ճակատագրին պարտադրած «հայրենիք»ին մէջ: Այս հայապահպանումին համար, ան հարկադրուած է հետեւելու ՍՓԻՒՔԱԿԵԴՐՈՆ արեւելումին, որպէսզի կարողանայ կազմակերպել աշխարհացրիւ ու բազմապատակ արեւմտահայերու բեկորները կեդրոնական կառոյցի մը մէջ՝ **տիրութիւն** ընելու համար Տարագիր Արեւմտահայութեան Սփիւռքին, կասեցնելու կամ գէթ դանդաղեցնելու անոր համակողմանի ՆԱՀԱՆՁ-ը, լուծելով այս նահանջին խնդիրներն ու դժուարութիւնները՝ կարելի եղած չափով...:

Այս ՍՓԻՒՔԱԿԵԴՐՈՆ արեւելումը **ազատ** կամ նախասիրական ու կամայական **ընտրանք մը չէ**, այլ՝ պարտադրուած պատմական անհրաժեշտութիւն մը՝ անխուսափելի եւ անշրջանցելի...:

Այս գիտակցելու համար ալ՝ ան պարտի երբեք **չմոռնալ** իր **Տարագրեալի Իրաւավիճակը**, եւ **չգործել** ու **չապրիլ** իբրեւ **Տարաբնակ մը**, կամ **Զբօսաշրջիկ մը**, որ իր Արեւելահայաստան այցելութիւնները կը նկատէ **զբօսաշրջութիւն**, դառնալով **աշխարհաքաղաքացի**, որ մոռցած է իր Տարագրեալ Արեւմտահայու ինքնութիւնը (այսինքն՝ Հայու ինքնութիւնը):

Այս **մոռացումը** կը յանգի Տարագիր Արեւմտահայութեան համակողմանի նահանջին՝ աստիճանաբար եւ անզգալաբար, ինչը համազօր է ինքնացեղասպանութեան՝ ամբողջացնելով 1915 թուի Հայասպանութիւնը...:

Միջազգային Հանրային Իրաւունքը **նախապայման** կը նկատէ արեւմտահայ բեկորներու **պատմական յիշողութիւնը** իբր հայեր՝ այս բեկորներուն տալու համար **միասնական ժողովուրդի մը** իրաւավիճակը, որուն շնորհիւ միայն կրնան իրաւականօրէն պահանջատեր ներկայանալ Հայ Հողային Դատին...:

Կր կրկնենք. **ՍՓԻՒՔԱԿԵԴՐՈՆ** արեւելումը **անհատական տեսակետ չէ**, **անհատական ազատ ընտրանք չէ**. այլ՝ ճակատագրի բերումով Տարագիր Արեւմտահայութեան **պարտադրուած հաւաքական վարքագիծ** է, որուն համար աշխատիլն ու պայքարիլը Տարագիր Հայ Անհատին **ազատութիւնը** ոչ թէ **չի՛ կաշկանդեր**, այլ ընդհակառակը՝ զայն կ'ազատագրէ հայրենագրկեալի յոռետեսութենէն, քանի որ իր այս աշխատանքին ու պայքարին շնորհիւ է միայն, **որ կ'ազատագրուին Արեւմտահայաստանը**, հետեւաբար

Նաեւ ինք: Հայրենագրկեալ հայը **ազատ անձ մը չէ**, եւ անոր ազատագրութեան ուղին աշխատիլ ու պայքարիլն է Արեւմտահայաստանի ազատագրութեան համար, երբ ինք եւս պիտի դադրի հայրենագրկեալի իրաւաւիճակէն ու դառնայ ազատ մարդ:

Այս ճշմարտութեան լոյսին տակ, հարց չէ, թէ քանի՞նե՞ր **հաւանութիւն պիտի տան** այս ուղիին. այլ հարց է, թէ քանի՞նե՞ր **յանձնառու պիտի ըլլան** քալելու այս ուղիէն, որ շատ աւելի դժուարին յանձնառութիւն մըն է, քան Յեղասպանութեան լոյ բարոյական, ապաքաղաքական ու անբովանդակ ճանաչումը ձեռքբերելու կամ **մուրալու** յանձնառութիւնը:

Այս երկրորդ կարգի յանձնառուները փախուստ կու տան աւելի դժուարին յանձնառութենէն, ըսելով, թէ իրենք երբ լոյ բարոյական ճանաչումը կ'ուզեն, **լռելեայն ուզած կ'ըլլան Նաեւ Հողային Դատին ճանաչումը...** յետ առաջին ճանաչումին: Ասիկա անհեթեթ սոփեստութիւն է, որովհետեւ անոնք, որոնք լոյ **բարոյական** ճանաչումը կու տան, արդէն հրաժարած կ'ըլլան Հողային Դատը ճանչնալու յանձնառութենէն:

Տարագիր Արեւմտահայութեան աշխարհացրիւ ու բազմահպատակ բեկորներուն գերիսնդիրն է **Հայապահպանումը**, որուն, մեր հաստատ համոզումով, միակ շօշափելի նպատակը կրնայ ըլլալ Հայ Հողային Դատին հետապնդումը: Սփիւռքը զրկուած է հայրենի հողին վրայ **համախումբ** ապրելու եւ օտար ազդեցութիւններէ զերծ մնալու բնական պայմաններէն, ինչ որ անխուսափելի եւ այլընտրանք չունեցող անհրաժեշտութիւն կը դարձնէ ՍՓԻԻՌՔԱԿԵԴՐՈՆ արեւելումն ու աշխատանքը, մանաւանդ այսօր՝ երբ Սփիւռքը բազմակողմանիօրէն նահանջած է (ահազդու չափերով) եւ գրեթէ անդառնալիօրէն...:

Այսօր՝ Սփիւռքի յառաջապահ ուժերու փոքրամասնութիւնը կը գտնուի ահազանգային վիճակի մէջ՝ յաւելեալ ա՛յն պատճառով, որ Արեւելահայաստանի վարչակարգը այսօր չունի երեկի իր հզօրութիւնը, չի կրնար փոխարինել **Հայկական** Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետութիւնը, եւ տակաւին կարողացած չէ իրականացնել հայրենադարձը՝ իրմէ հայրենաթողներուն:

Եւ քանի որ «**Հայաստանակեդրոն**» բառակապակցութեան **գործնական** իմաստը **Արեւելահայաստանակեդրոն** կը նշանակէ եւ ոչ թէ կ'ընդգրկէ **Միացեալ Հայաստանը**, ուրեմն, ՍՓԻԻՌՔԱԿԵԴՐՈՆ արեւելումը **Արեւմտահայաստանակեդրոն** է, որ չի կրճատեր **Միացեալ Հայաստանը** իր կազմին մէջ (ինչպէս է պարագան «**Հայաստանակեդրոն**» բառակապակցութեան, որ ոչ միայն խաբուսիկ է, այլեւ՝ պարտուողական, անձնատուական, ամօթալի ու աններելի):

Տարագիր Արեւմտահայութեան կազմակերպութիւնները իրաւունքը չունին հակադրուելու **ՍՓԻԻՌՔԱԿԵԴՐՈՆ**, այսինքն **Արեւմտահայաստանակեդրոն արեւելումին** կամ **մերժելու** զայն: Ան իրաւունքը չունի **մոռացութեան տալու գրաւեալ** բայց **ազատագրելի** Արեւմտահայաստանը: **Արեւելահայաստանի ՀԱՅԿԱԿԱՆ** Սովետական

Սոցիալիստական Հանրապետությունը մոռացութեան տուած չէր Արեւմտահայաստանը, եւ իր պետական գիւնանշանին կեդրոնական մեծագոյն մասին մէջ գետեղած էր Արարատը վեհանիստ...: Հակառակ Թուրքիոյ բողոքներուն, Սովետ Միութեան կեդրոնական իշխանութիւնը կտրուկ մերժած էր զանոնք, եւ հաստատ մնացած էր Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան դիրքին վրայ, որ **միակը** եղած էր օտար պետութիւններուն մէջ, որ հրապարակած էր 11 Յունուար 1918 թուի իր Դեկրետը՝ Արեւմտահայաստանի **անկախութեան մասին**, որ հետեւողական ու տրամաբանական շարունակութիւնն էր ցարական Ռուսաստանի 1878 թուի կեցուածքին, որ Թուրքիոյ պարտադրած էր Սան-Սթեֆանոյի դաշնագրի 16-րդ յօդուածը:

Տարագիր Արեւմտահայութեան կազմակերպութիւններուն անվայել է մոռացութեան տալ Արեւմտահայաստանի ժառանգ Սփիւռքը եւ որդեգրել Սփիւռքը անտեսող եւ Միացեալ Հայաստանը Արեւելահայաստանի մէջ սեղմող արեւելումը՝ **անտէր** եւ անտիրական թողլով հայրենագրկեալ Սփիւռքը, որ կը կարօտի ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ աջակցութեան, զօրավիգի եւ գուրգուրանքի...

Պարոնայք **«Հայաստանակեդրոն»** ականնե՛ր, ձեր առաջնահերթ անելիքը **կատարա՞ծ էք լիովին**, որ կը յաւակնիք ունեցած ըլլալ անելիք նաեւ Արեւելահայաստանի մէջ:

Սփիւռքի ներկայի համակողմանի նահանջը հակառակը կը փաստէ: Սփիւռքի ներկայ անկազմակերպ վիճակը կը նմանի Վահան Թեքէեանի նկարագրած «փոշի ազգ»ին: Եթէ դո՛ւք պիտի չըլլաք այս մահաբեր փոշիացումը կասեցնողները, հապա ովքե՞ր պիտի ըլլան: Երկնային նախախնամութեա՞ն թողուցած էք **ձեր իսկ պարտականութիւնը...**, կամ՝ Արեւելահայաստանի իշխանութիւններո՞ւն:

Արեւելահայաստանի իշխանութիւններուն **առաջնահերթ անելիքը** հայրենաթող Հ. Հ.ի քաղաքացիներուն հայրենադարձութիւնը քաջալերող պայմաններու ստեղծումն է, իսկ ձեր **առաջնահերթ անելիքը՝** Սփիւռքի **նահանջին կասեցումը**:

Ձեր հետեւած **«Հայաստանակեդրոն»** արեւելման վախճանական կայարանը Սփիւռքի **մոռացումն է** եւ, **գոհանալով** Արեւելահայաստանով, զայդ իբր **Միացեալ Հայաստան** ընդունումը, ինչ որ բռնագրաւիչ Թուրքիոյ երազած ծրագիրն է՝ այն տրամաբանութեամբ թէ՛ հայոց զիջինք Հայաստանի մէկ փոքր մասը, որպէսզի այդքանով **գոհանան** եւ մեզի թողուն մեծագոյն մասը:

Վերջիվերջոյ՝ ՍՓԻԻՌՔԱԿԵԴՐՈՆ արեւելումը **օտարակեդրո՞ն է**, թե՞ **Հայակեդրոն...:** Սփիւռքի բազմակողմանի ՆԱՀԱՆՋ-ին մարտահրաւերները կը կարօտին ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ հետաքրքրութեան, մտահոգուածութեան, հոգածութեան, յանձնառութեան ու գուրգուրանքին: Հայ Սփիւռքը **օրկանապէս** անբաժանելի մասն է Հայութեան, իբրեւ Արեւմտահայաստանէն **ապրող մասունք** մը:

Հայ Սփիւռքը Համահայութեան **ստուար մեծամասնութիւնն է**: Ան ցարդ **չօգտագործուած մարդուժի** հսկայական հարստութիւն մը ունի (մասնագէտներու,

մեծահարուստներու, արուեստագետներու, մտաւորականներու եւ հասարակական ու գիտնորական քատրերու), որոնք, արտերկրի մէջ, իրենց անհատական արժանիքներով ու մեծ ջանքերով, բարձր դիրքերու հասած են:

Հայ Սփիւռքի մեծամասնութիւնը կը կազմէ **միջազգային քաղաքական դատ** մը ունեցող Տարագիր Արեւմտահայութիւնը, որ Համահայութեան **քաղաքական մեծագոյն խաղաքարտն է միջազգային հարթակին վրայ**, իր ՀՈՂԱՅԻՆ ԴԱՏՈՎ, որուն արդարացիութիւնն ու իրաւականութիւնը կը ճանչնան Միջազգային Հանրային Իրաւունքի բոլոր սկզբունքներն ու միջազգային պայմանակցութիւնները, եթէ մենք գիտնանք օգտուիլ անոնցմէ՝ տէր կանգնելով Հայ Հողային Դատին:

Այս **բոլորէն օգտուելու միակ ուղիղ արեւելումը ՍՓԻՒՔԱԿԵԴՐՈՆՆ Է ԵՆ ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿԳՈՒԹԻՒՆ** եւ ոչ թէ մենք զմեզ **Նօսրացնող «Հայաստանակեդրոն»** արեւելումը...: ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ համագործակցութիւնը կ'ենթադրէ **Արեւելահայաստանի ալ մասնակցութիւնը այս միակ արեւելումին:**

Անտեսումն ու ձեռնպահութիւնը՝ հանդէպ Հայ Սփիւռքի այս հարստութեան օգտագործումի աշխատանքին ու պայքարին (նոյնիսկ սփիւռքահայ կազմակերպութիւններուն կողմէ) **անորակելի** եւ **աններելի** տարականութիւն մըն է... Անուագն, կրնանք ըսել՝ **յիմարութիւն է:**

Կայ հեքիաթ մը, թէ օտարական մը գիւղի մը մէջ տեսեր է որ աղբիւր մը պարապի կը հոսի. աղբիւրի տիրոջ ըսեր է թրքերէնով. «**Պու սու պէտոյէ աքար, սիզ տէ էշշէկ կիպի եալընըզ պաքա՞ր**» (Այս ջուրը այսպէս կը հոսի, եւ դուք իշու պէս միայն կը դիտէ՞ք):

Բնականոն ու լա՞ւ բան մըն է, որ **թուրքը ՈՒՐԻՇԻՆ** հարստութիւնը զաւթէ եւ այդ ՀԱՐԱՍ հարստութեան **տիրէ**, իսկ հայը **տիրութիւն չընէ** իր ՀԱԼԱԼ հարստութեան:

Կրաւորական, վեհերոտ, ոչ-յեղափոխական հոգեկերտուածքով մարդիկ **կը սպասեն առիթներ**, որովհետեւ **պատեհապաշտ** կ'ըլլան եւ ուրիշին ապաւինող անչափահաս մանուկի հոգեմտաւոր տարիքին մէջ կը յամենան, իսկ ներգործական, յանձնառու, չափահաս ու յեղափոխական հոգեկերտուածք ունեցողները՝ խիզախ, ռահվիրայ ու նախաձեռնող կ'ըլլան, եւ իրենք **անձամբ կը ստեղծեն առիթը:**

Վստահաբար, այսօրուայ **ռիսք** չամնող վեհերոտ «Հայաստանակեդրոն»ականներ վաղը քաջասիրտ ՍՓԻՒՔԱԿԵԴՐՈՆականներ պիտի դառնան, երբ այսօրուայ **աւանդական ու պահպանողական** Սփիւռքին զուգահեռ հասակ առնող դեռեւս **փոքրամասնական** յառաջապահ Սփիւռքը յաջողի իր լրումին հասցնել Արեւմտեան Հայաստանի իրաւականօրէն շարունակուող պետութեան ծրագիրը, եւ առաջին հերթին՝ կարենայ պատրաստել **վիճակագրութիւնը** նախ՝ Հայ Սփիւռքի բարձր դիրքերու հասած **մարդուժի** Who's Who-ին, ապա նաեւ՝ Արեւմտահայաստանի հողին վրայ դեռեւս ապրող եւ իր արմատներուն վերադառնալ ցանկացող համշէնահայերու եւ հաւատափոխ սիւննի ու ալելի, քրտացած ու թրքացած հայոց: Երբ պարզուի այդ մարդուժի

հարստության չափը, անոնց համար ստեղծուած պիտի ըլլայ առիթը, պայմանաւ որ հրաժարին իրենց անցեալի գաղափարներէն ու հետեւին ժամանակներու ընթացքին, ընդառաջելով յեղափոխական Չապել Եսայեանի պատուէրին. **«Միայն ուրիշ մարդիկ չեն որ կը խափանեն մեր ուղին, այլեւ յաճախ եւ շատ աւելի՝ մօտ անցեալի գաղափարները»:**

Տակաւին, մենք յոյս ունինք նաեւ, որ «Հայաստանակեդրոն»ականներու շարքերուն մէջ անպայման կան «խենթ»եր, որոնք պիտի կարճեն ուշացումը եւ այսօր իսկ պիտի յարին ՍՓԻՒՔԱԿԵՂՐՈՆ արեւելումին, **եթէ** լրջօրէն եւ անկերծօրէն դիմեն իրենց ներքին անբիծ դատաստանին եւ վերատեսուբեան ենթարկեն իրենց անցեալի գաղափարները...:

Այդ «խենթ»երուն հանդէպ այսպիսի յոյսերով, հաւատքով ու սիրով կ'եզրափակենք մեր այս ահագանգ-գրուբիւնը:

Անպայման պիտի գտնուին այսպիսի գարթնող «խենթ»եր՝ գէթ մոլորած հայերու մէջ...:

Մըռնիմ քեզի, գարթի՛ր, լաօ՛:

There are no comments yet.